GENERATIVE AI TRONG ĐÀO TẠO BIÊN PHIÊN DỊCH Ở BẬC ĐẠI HỌC: TỔNG QUAN VỀ CƠ HỘI, THÁCH THỨC VÀ ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NGƯỜI HỌC

Nguyễn Ngô Tam Hoàng
Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Văn Hiến
Email: HoangNNT@vhu.edu.vn

Tóm tắt: *Sự phát triển của Generative AI (GenAI), đặc biệt là các mô hình ngôn ngữ lớn như ChatGPT, đang tạo ra những thay đổi đáng kể trong đào tạo biên phiên dịch ở bậc đại học. Bài viết thực hiện tổng quan tài liệu nhằm hệ thống hóa các nghiên cứu về ứng dụng GenAI trong lĩnh vực này, qua đó làm rõ những cơ hội, thách thức và định hướng phát triển đào tạo. Kết quả cho thấy GenAI góp phần nâng cao hiệu quả học tập, hỗ trợ thực hành dịch thuật, thúc đẩy học tập cá nhân hóa và phát triển các năng lực mới như năng lực trí tuệ nhân tạo, tư duy phản biện và khả năng hợp tác giữa con người với AI. Tuy nhiên, công nghệ này cũng đặt ra những thách thức về độ tin cậy của kết quả, nguy cơ phụ thuộc vào AI, đạo đức học thuật và yêu cầu đổi mới chương trình đào tạo. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất định hướng tích hợp GenAI theo hướng hiệu quả, có trách nhiệm và phù hợp với bối cảnh giáo dục đại học.*

Từ khoá: *Generative AI, đào tạo biên phiên dịch, AI literacy, giáo dục đại học, năng lực người học.*

GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TRANSLATION EDUCATION: A LITERATURE REVIEW OF OPPORTUNITIES, CHALLENGES, AND LEARNER COMPETENCIES

Abstract: *The rapid development of Generative AI (GenAI), particularly large language models such as ChatGPT, is transforming translation and interpreting education in higher education. This article presents a literature review that synthesizes research on the application of Generative AI, with the aim of identifying its opportunities, challenges, and implications for translation education. The review indicates that GenAI enhances translation practice, supports personalized learning, and promotes key competencies, including AI literacy, critical thinking, and human-AI collaboration. At the same time, it raises concerns regarding AI overreliance, output reliability, academic integrity, and the need to redesign translation curricula. Based on these findings, the article proposes directions for integrating GenAI into translation education in an effective, responsible, and pedagogically appropriate manner.*

Keywords*: Generative AI; translation education; AI literacy; higher education; learner competencies.*

Nhận bài: 17/06/2026 *Phản biện: 17/07/2026* *Duyệt đăng: 20/07/2026*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Sự phát triển nhanh chóng của trí tuệ nhân tạo tạo sinh (Generative Artificial Intelligence – GenAI) đang tạo ra những thay đổi sâu rộng trong nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội, đặc biệt là giáo dục đại học. Trong số các công cụ GenAI, ChatGPT do OpenAI phát triển từ cuối năm 2022 được xem là một trong những ứng dụng có sức ảnh hưởng lớn nhờ khả năng xử lý ngôn ngữ tự nhiên, tạo sinh văn bản, dịch thuật, tóm tắt, phân tích và hỗ trợ giải quyết nhiều nhiệm vụ học thuật. Khác với các hệ thống dịch máy truyền thống vốn chủ yếu tập trung vào chuyển đổi ngôn ngữ, các mô hình ngôn ngữ lớn (Large Language Models – LLMs) như ChatGPT có khả năng hiểu ngữ cảnh, duy trì mạch hội thoại và tạo ra văn bản có tính tự nhiên cao, qua đó mở rộng đáng kể tiềm năng ứng dụng trong đào tạo biên phiên dịch (Ehrensberger-Dow et al., 2023).

Sự xuất hiện của GenAI cũng thúc đẩy quá trình chuyển đổi mạnh mẽ trong lĩnh vực đào tạo biên phiên dịch. Nếu trước đây việc ứng dụng công nghệ chủ yếu xoay quanh các công cụ hỗ trợ dịch thuật bằng máy tính (Computer-Assisted Translation – CAT) và dịch máy (Machine Translation – MT), thì hiện nay các hệ thống AI tạo sinh không chỉ hỗ trợ quá trình dịch mà còn tham gia vào nhiều hoạt động học tập như giải thích thuật ngữ, phân tích ngữ nghĩa, chỉnh sửa bản dịch, xây dựng thuật ngữ chuyên ngành, phản hồi bài tập và mô phỏng các tình huống phiên dịch. Điều này làm thay đổi đáng kể vai trò của người học, giảng viên cũng như mục tiêu đào tạo trong các chương trình biên phiên dịch hiện đại (García-Santiago & Díaz-Millón, 2024).

Nhiều nghiên cứu gần đây đã ghi nhận những lợi ích đáng kể của GenAI đối với việc học ngoại ngữ và dịch thuật. Các công cụ như ChatGPT có thể hỗ trợ người học nâng cao chất lượng bản dịch, tăng hiệu quả tra cứu thông tin, thúc đẩy học tập cá nhân hóa, đồng thời phát triển năng lực tự học

và tư duy phản biện khi được khai thác đúng cách (Crompton & Burke, 2024; Kasneci et al., 2023). Đối với sinh viên chuyên ngành biên phiên dịch, GenAI còn tạo điều kiện để tiếp cận nhiều dạng văn bản đa lĩnh vực, luyện tập hậu biên tập, đánh giá chất lượng bản dịch và rèn luyện năng lực sử dụng công nghệ – những yêu cầu ngày càng quan trọng trong bối cảnh chuyển đổi số của ngành dịch thuật (Ehrensberger-Dow et al., 2023).

Bên cạnh những cơ hội đó, sự phổ biến của GenAI cũng đặt ra nhiều thách thức đối với giáo dục đại học nói chung và đào tạo biên phiên dịch nói riêng. Việc phụ thuộc quá mức vào AI có thể làm suy giảm năng lực tư duy độc lập, kỹ năng giải quyết vấn đề và khả năng đánh giá chất lượng bản dịch của người học. Đồng thời, các vấn đề về độ chính xác của nội dung, hiện tượng "hallucination", đạo đức học thuật, bản quyền, bảo mật dữ liệu và tính minh bạch trong quá trình sử dụng AI đang trở thành những chủ đề được quan tâm trong nghiên cứu giáo dục (Cotton et al., 2024). Trong lĩnh vực biên phiên dịch, sự phát triển nhanh chóng của AI cũng làm thay đổi yêu cầu về năng lực nghề nghiệp, chuyển trọng tâm từ năng lực dịch thuần túy sang năng lực đánh giá, kiểm chứng, hậu biên tập và hợp tác hiệu quả với các hệ thống AI (García-Santiago & Díaz-Millón, 2024).

Mặc dù chủ đề ứng dụng GenAI trong giáo dục đã thu hút sự quan tâm mạnh mẽ của cộng đồng học thuật trong những năm gần đây, các nghiên cứu hiện nay chủ yếu tập trung vào việc đánh giá hiệu quả của ChatGPT đối với việc học ngoại ngữ nói chung, khảo sát nhận thức và thái độ của người học hoặc phân tích tiềm năng ứng dụng của AI trong từng hoạt động dạy học riêng lẻ. Trong khi đó, các nghiên cứu tổng quan chuyên sâu về đào tạo biên phiên dịch vẫn còn tương đối hạn chế. Đặc biệt, còn thiếu những công trình tổng hợp theo các chủ đề nghiên cứu nhằm làm rõ sự chuyển đổi về mục tiêu đào tạo, năng lực người học, cơ hội, thách thức và các định hướng tích hợp GenAI trong chương trình đào tạo biên phiên dịch. Bên cạnh đó, bằng chứng nghiên cứu trong bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam còn khá ít, khiến việc vận dụng các kết quả nghiên cứu quốc tế vào thực tiễn đào tạo trong nước vẫn gặp nhiều khó khăn. Việc hệ thống hóa và tổng hợp các kết quả nghiên cứu hiện có theo hướng tổng hợp chủ đề sẽ góp phần làm rõ xu hướng phát triển của lĩnh vực, xác định những khoảng trống nghiên cứu và cung cấp cơ sở khoa học cho việc đổi mới chương trình đào tạo, phương pháp giảng dạy cũng như phát triển năng lực của người học trong kỷ nguyên GenAI.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Sự phát triển của GenAI và những thay đổi trong đào tạo biên phiên dịch

Sự phát triển của GenAI đánh dấu bước chuyển quan trọng trong số hóa dịch thuật và đào tạo biên phiên dịch. Khác với dịch máy truyền thống, các mô hình ngôn ngữ lớn như ChatGPT, Gemini, Claude và Copilot có khả năng hiểu ngữ cảnh, tạo sinh nội dung, giải thích lựa chọn ngôn ngữ và hỗ trợ nhiều nhiệm vụ học thuật, qua đó trở thành đối tác nhận thức trong học tập và thực hành dịch thuật (Kasneci et al., 2023; Lo, 2023).

Sự phát triển này làm thay đổi vai trò của người dịch từ tạo bản dịch sang đánh giá, hậu biên tập và kiểm chứng đầu ra của AI. Giá trị nghề nghiệp ngày càng gắn với khả năng phân tích ngữ cảnh, xử lý yếu tố văn hóa và cộng tác hiệu quả với AI thay vì cạnh tranh với công nghệ (Bowker & Buitrago Ciro, 2019; Koehn, 2020; Ehrensberger-Dow et al., 2023).

Theo đó, chương trình đào tạo biên phiên dịch cũng được đổi mới theo hướng tích hợp các nội dung như dịch máy, công cụ CAT, hậu biên tập, AI literacy và quản lý quy trình dịch có sử dụng AI, bên cạnh việc phát triển năng lực ngôn ngữ truyền thống (Ehrensberger-Dow et al., 2023; Prado, 2024).

Đồng thời, GenAI thúc đẩy chuyển đổi phương pháp dạy học theo hướng lấy người học làm trung tâm. AI được sử dụng như công cụ hỗ trợ học tập, phản hồi và cá nhân hóa, còn giảng viên đóng vai trò thiết kế các nhiệm vụ yêu cầu sinh viên phân tích, phản biện và đánh giá sản phẩm do AI tạo ra, từ đó phát triển tư duy, năng lực ra quyết định và giải quyết vấn đề trong các tình huống dịch thuật thực tiễn (Kasneci et al., 2023; Prado, 2024; Yue et al., 2026).

2.2. Cơ hội của GenAI trong đào tạo biên phiên dịch

2.2.1. Nâng cao hiệu quả học tập và thực hành dịch thuật

GenAI hỗ trợ sinh viên không chỉ tạo bản dịch mà còn giải thích thuật ngữ, phân tích lựa chọn ngôn ngữ, đề xuất nhiều phương án diễn đạt và phản hồi theo thời gian thực, qua đó góp phần phát triển năng lực dịch thuật (Kasneci et al., 2023; Lo, 2023). AI cũng tạo môi trường luyện tập thường

xuyên với phản hồi liên tục, giúp sinh viên thử nghiệm nhiều chiến lược dịch, mở rộng khả năng tự học và tiếp cận đa dạng học liệu (Crompton & Burke, 2024).

2.2.2. Thúc đẩy học tập cá nhân hóa và tính chủ động

GenAI hỗ trợ học tập cá nhân hóa bằng cách điều chỉnh phản hồi theo trình độ và nhu cầu của từng người học, giúp quá trình học diễn ra linh hoạt ngoài lớp học (Kasneci et al., 2023). Phản hồi tức thời giúp sinh viên tự phát hiện sai sót, phát triển năng lực tự điều chỉnh, đồng thời tăng động cơ, sự tham gia và tính chủ động trong học tập (Crompton & Burke, 2024).

2.2.3. Đổi mới phương pháp giảng dạy và đánh giá

GenAI thúc đẩy chuyển từ dạy tạo bản dịch sang tổ chức các nhiệm vụ phân tích, phản biện, hậu biên tập và đánh giá sản phẩm AI. Trọng tâm dạy học chuyển sang phát triển tư duy, khả năng ra quyết định và giải thích lựa chọn dịch thuật (Prado, 2024; Yue et al., 2026). Giảng viên đóng vai trò thiết kế môi trường học tập, còn đánh giá chú trọng quá trình học tập và năng lực giải quyết vấn đề hơn là chỉ đánh giá bản dịch cuối cùng (Kasneci et al., 2023; Prado, 2024).

2.2.4. Hình thành năng lực nghề nghiệp mới

GenAI đang tái định nghĩa năng lực của người dịch khi lợi thế cạnh tranh chuyển từ chuyển đổi ngôn ngữ sang cộng tác với AI, đánh giá và kiểm chứng chất lượng đầu ra (Ehrensberger-Dow et al., 2023). Vì vậy, chương trình đào tạo cần phát triển các năng lực mới như thiết kế prompt, hậu biên tập, đánh giá kết quả AI và học tập suốt đời để giúp sinh viên thích ứng với môi trường nghề nghiệp số (Ng et al., 2021; Prado, 2024).

2.3 Những thách thức đặt ra trong đào tạo biên phiên dịch

Mặc dù mang lại nhiều cơ hội, GenAI cũng đặt ra các thách thức đáng kể đối với đào tạo biên phiên dịch, bao gồm nguy cơ phụ thuộc vào AI, hạn chế về độ tin cậy của đầu ra, các vấn đề đạo đức học thuật và yêu cầu đổi mới chương trình đào tạo.

2.3.1. Nguy cơ phụ thuộc vào AI và suy giảm năng lực dịch thuật

Việc lạm dụng GenAI có thể làm giảm mức độ tham gia nhận thức của sinh viên, khiến người học phụ thuộc vào kết quả do AI tạo ra thay vì tự phân tích, lựa chọn và đánh giá bản dịch. Điều này ảnh hưởng đến tư duy phản biện, khả năng giải quyết vấn đề và năng lực dịch thuật chuyên nghiệp (Kasneci et al., 2023; Lo, 2023). Vì vậy, AI cần được sử dụng như công cụ hỗ trợ tư duy, không thay thế hoạt động nhận thức của người học.

2.3.2. Hạn chế về độ tin cậy của đầu ra

GenAI vẫn có thể tạo ra thông tin thiếu chính xác hoặc hiện tượng hallucination, đặc biệt trong các văn bản đòi hỏi độ chính xác về ngữ nghĩa và văn hóa (Cotton et al., 2024; Kasneci et al., 2023). Do đó, đào tạo cần chú trọng phát triển năng lực kiểm chứng, đánh giá và hậu biên tập thay vì chỉ tạo bản dịch (Ehrensberger-Dow et al., 2023).

2.3.3. Đạo đức học thuật và trách nhiệm nghề nghiệp

Việc sử dụng GenAI đặt ra các vấn đề về tính trung thực học thuật, quyền sở hữu trí tuệ và trách nhiệm đối với sản phẩm dịch. Người học cần biết sử dụng AI minh bạch, có trách nhiệm và tuân thủ các chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp (Cotton et al., 2024; Ng et al., 2021).

2.3.4. Đổi mới chương trình đào tạo và vai trò của giảng viên

Sự phát triển của GenAI đòi hỏi chương trình đào tạo tích hợp các nội dung như sử dụng AI, hậu biên tập và cộng tác người–AI (García-Santiago & Díaz-Millón, 2024; Prado, 2024). Đồng thời, giảng viên cần nâng cao năng lực công nghệ, đổi mới phương pháp giảng dạy và thiết kế môi trường học tập nhằm phát triển tư duy phản biện và năng lực giải quyết vấn đề của sinh viên. Việc ứng dụng AI chỉ hiệu quả khi đi kèm với đổi mới đồng bộ về mục tiêu, phương pháp, đánh giá và chính sách quản lý trong giáo dục đại học.

2.4 Định hướng phát triển đào tạo biên phiên dịch trong kỷ nguyên GenAI

Nhìn chung, GenAI không chỉ tạo ra những thay đổi về công nghệ mà còn thúc đẩy quá trình tái cấu trúc mục tiêu, nội dung và phương thức đào tạo biên phiên dịch ở bậc đại học. Các nghiên cứu chỉ ra rằng việc ứng dụng AI sẽ không mang lại hiệu quả bền vững nếu chỉ dừng ở việc đưa các công cụ mới vào lớp học mà không đi kèm với sự thay đổi về triết lý đào tạo và cách tiếp cận sư phạm. Trên cơ sở những cơ hội và thách thức đã được tổng hợp, có thể nhận diện bốn định hướng phát triển nổi bật đang được nhiều nghiên cứu quốc tế đề xuất.

2.4.1. Chuyển trọng tâm từ đào tạo kỹ năng dịch sang phát triển năng lực hợp tác giữa con người và AI

Một vài nghiên cứu đã chỉ ra xu hướng chuyển dịch từ mô hình đào tạo tập trung vào năng lực dịch thuật truyền thống sang mô hình phát triển năng lực làm việc cùng AI. Khi GenAI ngày càng đảm nhiệm hiệu quả các nhiệm vụ kỹ thuật như tạo bản dịch, tra cứu thuật ngữ hay hiệu đính văn bản, giá trị của người dịch không còn nằm chủ yếu ở khả năng chuyển đổi ngôn ngữ mà ở năng lực đánh giá, điều chỉnh và tối ưu hóa kết quả do AI tạo ra (Ehrensberger-Dow et al., 2023).

Các nghiên cứu vì vậy đều cho rằng mục tiêu đào tạo cần được mở rộng theo hướng phát triển các năng lực mà AI khó có thể thay thế, bao gồm tư duy phản biện, năng lực giải quyết vấn đề, giao tiếp liên văn hóa, xử lý ngữ dụng và ra quyết định trong các tình huống dịch thuật phức tạp. Đồng thời, AI literacy ngày càng được xem là một thành tố của năng lực nghề nghiệp thay vì chỉ là kỹ năng sử dụng công nghệ. Theo Ng và cộng sự (2021), AI literacy không chỉ bao gồm khả năng vận hành các công cụ AI mà còn đòi hỏi người học hiểu nguyên lý hoạt động của AI, đánh giá độ tin cậy của kết quả đầu ra và nhận thức được những giới hạn cũng như các vấn đề đạo đức liên quan đến công nghệ.

2.4.2. Đổi mới chương trình đào tạo theo hướng tích hợp AI

Một điểm đồng thuận khác trong các nghiên cứu là việc tích hợp GenAI không nên được thực hiện dưới dạng một học phần độc lập mà cần trở thành một thành tố xuyên suốt trong chương trình đào tạo. Nhiều tác giả cho rằng việc chỉ bổ sung nội dung về AI hoặc hướng dẫn sử dụng một số công cụ sẽ khó đáp ứng được sự thay đổi nhanh chóng của công nghệ cũng như yêu cầu của thị trường lao động (García-Santiago & Díaz-Millón, 2024; Prado, 2024).

Theo hướng tiếp cận này, AI cần được tích hợp vào nhiều hoạt động học tập khác nhau như phân tích văn bản nguồn, xây dựng thuật ngữ, thực hiện hậu biên tập, đánh giá bản dịch, tối ưu hóa prompt và phản biện kết quả do AI tạo ra. Điều này giúp người học hình thành năng lực sử dụng AI trong bối cảnh nghề nghiệp thực tế thay vì chỉ sử dụng AI như một công cụ tạo bản dịch. Đồng thời, các nghiên cứu cũng nhấn mạnh rằng hoạt động kiểm tra, đánh giá cần chuyển từ đánh giá sản phẩm cuối cùng sang đánh giá toàn bộ quá trình giải quyết nhiệm vụ, bao gồm khả năng khai thác AI, lập luận cho các quyết định dịch thuật và mức độ minh bạch trong việc sử dụng AI (Cotton et al., 2024).

2.4.3. Phát triển năng lực của giảng viên nhằm hỗ trợ phát triển năng lực người học

Bên cạnh việc đổi mới chương trình đào tạo, nhiều nghiên cứu đều cho rằng hiệu quả của GenAI phụ thuộc đáng kể vào năng lực của đội ngũ giảng viên và chính sách quản lý của cơ sở đào tạo. Khi vai trò của AI trong giáo dục ngày càng mở rộng, giảng viên không chỉ cần thành thạo công nghệ mà còn phải có khả năng thiết kế các hoạt động học tập giúp người học khai thác AI một cách hiệu quả mà vẫn duy trì tư duy phản biện và tính độc lập trong học tập (Kasneci et al., 2023).

Các nghiên cứu cũng nhấn mạnh rằng việc ứng dụng AI cần được đặt trong một khuôn khổ quản trị rõ ràng nhằm bảo đảm tính minh bạch, liêm chính học thuật, quyền sở hữu trí tuệ và bảo mật dữ liệu (Cotton et al., 2024). Điều này cho thấy phát triển AI trong giáo dục không chỉ là vấn đề đầu tư công nghệ mà còn là quá trình xây dựng một hệ sinh thái học tập, trong đó chương trình đào tạo, giảng viên, người học và các quy định quản lý cùng hướng tới mục tiêu sử dụng AI một cách có trách nhiệm.

2.4.4. Thúc đẩy nghiên cứu trong bối cảnh Việt Nam

Mặc dù số lượng nghiên cứu về GenAI trong giáo dục tăng nhanh trong những năm gần đây, các công trình được tổng hợp đều cho thấy bằng chứng thực nghiệm trong lĩnh vực đào tạo biên phiên dịch vẫn còn tương đối hạn chế, đặc biệt tại các quốc gia đang phát triển. Phần lớn các nghiên cứu hiện nay tập trung vào việc đánh giá tiềm năng của ChatGPT hoặc khảo sát nhận thức của người học, trong khi còn thiếu những nghiên cứu dài hạn về tác động của AI đối với sự phát triển năng lực nghề nghiệp, hiệu quả của các mô hình tích hợp AI trong chương trình đào tạo cũng như ảnh hưởng của AI đối với từng kỹ năng biên dịch và phiên dịch (Prado, 2024; Yue et al., 2026).

Trong bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam đang đẩy mạnh chuyển đổi số, khoảng trống này cho thấy nhu cầu cấp thiết phải phát triển các nghiên cứu thực nghiệm phù hợp với điều kiện đào tạo trong nước. Các nghiên cứu tương lai cần tập trung đánh giá hiệu quả của các mô hình dạy học có sử dụng GenAI, xây dựng khung năng lực AI dành cho sinh viên biên phiên dịch và xác định những yếu tố ảnh hưởng đến việc tích hợp AI trong các chương trình đào tạo. Những bằng

chứng này không chỉ góp phần hoàn thiện cơ sở lý luận mà còn hỗ trợ các cơ sở đào tạo xây dựng chương trình và chính sách ứng dụng AI phù hợp với bối cảnh Việt Nam.

III. KẾT LUẬN

Tổng hợp các nghiên cứu cho thấy Generative AI không chỉ bổ sung một công cụ mới cho đào tạo biên phiên dịch mà đang thúc đẩy sự chuyển đổi trong mục tiêu, nội dung và phương thức đào tạo. Trọng tâm của quá trình đào tạo đang dịch chuyển từ phát triển năng lực dịch thuật truyền thống sang phát triển năng lực hợp tác giữa con người và AI, trong đó người học cần được trang bị đồng thời năng lực chuyên môn, tư duy phản biện và khả năng sử dụng AI một cách có trách nhiệm. Những kết quả tổng hợp cũng cho thấy hiệu quả của việc tích hợp Generative AI phụ thuộc nhiều hơn vào cách thức thiết kế chương trình đào tạo, phương pháp giảng dạy và cơ chế quản lý hơn là bản thân công nghệ.

Bên cạnh việc hệ thống hóa các xu hướng nghiên cứu hiện nay, bài viết cũng chỉ ra khoảng trống về các nghiên cứu thực nghiệm trong lĩnh vực đào tạo biên phiên dịch, đặc biệt trong bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam. Đây là cơ sở để định hướng các nghiên cứu tiếp theo nhằm đánh giá hiệu quả của các mô hình tích hợp Generative AI và hỗ trợ đổi mới chương trình đào tạo, đáp ứng yêu cầu phát triển nguồn nhân lực biên phiên dịch trong kỷ nguyên số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bowker, L., & Buitrago Ciro, J. (2019). Machine translation and global research: Towards improved machine translation literacy in the scholarly community. Emerald Publishing. https://doi.org/10.1108/9781787567214

Cotton, D. R. E., Cotton, P. A., & Shipway, J. R. (2024). Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. Innovations in Education and Teaching International, 61(2), 228–239. https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148

Crompton, H., & Burke, D. (2024). The educational affordances and challenges of ChatGPT: State of the field. TechTrends, 68(2), 380–392. https://doi.org/10.1007/s11528-024-00939-0

Ehrensberger-Dow, M., Delorme Benites, A., & Lehr, C. (2023). A new role for translators and trainers: MT literacy consultants. The Interpreter and Translator Trainer, 17(3), 393–411. https://doi.org/10.1080/1750399X.2023.2237328

García-Santiago, L., & Díaz-Millón, M. (2024). Pedagogical and communicative resilience before Industry 4.0 in higher education in translation and interpreting in the twenty-first century. Education and Information Technologies, 29(17), 23495–23515. https://doi.org/10.1007/s10639-024-12751-7

Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., Gasser, U., Groh, G., Günnemann, S., Hüllermeier, E., Krusche, S., Kutyniok, G., Michaeli, T., Nerdel, C., Pfeffer, J., Poquet, O., Sailer, M., Schmidt, A., Seidel, T., Stadler, M., Weller, J., Kuhn, J., & Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. Learning and Individual Differences, 103, 102274. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274

Koehn, P. (2020). Neural machine translation. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/9781108608480

Lo, C. K. (2023). What is the impact of ChatGPT on education? A rapid review of the literature. Education Sciences, 13(4), 410. https://doi.org/10.3390/educsci13040410

Ng, D. T. K., Leung, J. K. L., Chu, S. K. W., & Qiao, M. S. (2021). Conceptualizing AI literacy: An exploratory review. Computers and Education: Artificial Intelligence, 2, 100041. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100041

Prado, M. C. de A. (2024). Promoting AI literacy among English language and literature and translation majors. Innovative Teaching and Learning, 6(1), 7–25. https://doi.org/10.4208/itl.20240103

Yue, Q., Liu, S., Huang, D., & Li, D. (2026). Generative AI and the transformation of translation education: A systematic review of empirical studies. Journal of Language, 2(1), 184–226. https://doi.org/10.64699/26MBAW1771